

Thynoi / Thynia / Thynias

□

Във фр. 53 от схолия към *Аргонавтиката* на Аполоний Родоски се казва, че съгласно Хезиод (VIII/VII в. пр. Хр.) **Финей** имал *двама сина: Тинос и Мариандинос* (Schol. ad Apoll. Rhod. Arg. 2: 181).

Във фр. 27 от схолия отново към Аполоний Родоски е запазено сведение на **Ферекид** (V в. пр. Хр.) от *Теогония*, че *децата на Финей са Тинос и Мариандинос* (Schol. ad Apoll. Rhod. Arg. 2: 181).

Имената на синовете на Финей – **Тинос** и *Мариандинос* са всъщност епонимите на етносите **тини** и **мариандини**.

Така, съгласно Хезиод и Ферекид, **Тинос** и Мариандинос са братя, които произлизат от слепия пророк - тракийския цар-жрец Финей. Местоположението на Финеона/Финополис на Финей се локализира при дн. с. Гарибче на северното европейско начало/край на Боспора/Босфора (Порожанов 2012, 195-221; 2017, 197-224). Тоест и **Тинос**, и Мариандинос са от югоизтока на Европейска Тракия.

Херодот (484 – 425 г. пр. Хр.) изброява *народите отсам река Халис*, тоест в Анатолия, на запад от левия бряг на дн. река Къзълърмак, която се влива в Черно море, които са: *лиди, фриги, мизи, мариандини, халиби, нафлагони, траките тини и битини, кари, йонийци, дорийци, еолийци, памфили* (Hdt. 1. 28).

Херодот започва изброяването си от Западна/Северозападна Егейска и Мраморноморска Анатолия, където от юг на север са лиди, фриги и мизи. Те са последвани, в посока изток, по крайбрежието на Северна Черноморска Анатолия от **мариандини**, **халиби** и **нафлагони**. След което отново „прескача“ в Северна/Северозападна Анатолия, където са **траките тини** и **битини**. „Прескачането“ продължава с кари, йонийци, дорийци, еолийци, памфили, които са на юг от лидите, с които започва цялото изброяване Херодот.

В посока на запад от **нафлагоните** последователно са изброени **траките тини** и **битини**. Тоест те се намират в Анатолия, на Южното Черноморие.

Херодот е първият античен автор, който нарича **тините**, заедно с **битините**, **траки**, като ги разполага в Анатолия.

Ксенофонт (430 –□ 355 г. пр. Хр.) в разказа си за тракийския □ одриски архонт (владетел, княз) **Севт** (II), намиращ се в югоизтока на голямото **Одриско царство** в Европа, казва, че *се говорело за предшественика на Севт (II) Терес, който, макар и с голяма войска, загубил в сражения с местните жители много от своите хора, а целият му обоз бил разграбен. Тия жители били тините, смятани за най-войнствени от всички, особено нощем* (Xen. Anab. 7. 2. 22).

По-нататък той продължава със споделянето на **Севт** (II), че *Месад бил негов баща и под негова власт се намирали меландитите, тините и транписите...* (Xen. Anab. 7. 2. 32).

Срещата на домакина – одриският *архонт/княз Севт* (II) с госта му – атинския военачалник Ксенофонт се случва в една от тракийските владетелски резиденции на Северното Мраморноморие (Xen. Anab. 7. 2. 1, 10, 18-21, 25). Севтовата войска е разположена между Бизанте (дн. гр. Текирда, с по-старо име Родосто) и

Перинт, но по-близо до Перинт – на около 11-12 км (60 стадия по около 185 м) от *полиса*. Самият **Севт** (II) резидира в добре охраняван *тюрзис* (укрепено място, крепост) (Хеп. *Anab.* 7. 2. 21).

От тук **Севт** (II) със своята войска и с част от войската на Ксенофонт тръгва на север *през планината* (Странджа), преваля върха и се спуска към селата, от където *хванали 1000 пленника, 2000 глави едър рогат добитък и други 10000 овце и кози* (Хеп. *Anab.* 7. 3. 41-45).

Чии са тези села става ясно веднага след това, тъй като Севтовите и Ксенофоновите войници се настанили *в равната земя на тините* (Хеп. *Anab.* 7. 4. 1-2). Тъй като *паднал голям сняг и студът бил толкова силен, че водата, която носели, и виното в съдовете замръзвали. На мнозина от гърците премръзнали носовете и ушите. Тогава станало ясно защо траките носели на главите и ушите си лисичи кожи...* (Хеп. *Anab.* 7. 4. 3-4).

Следващите действия на *траките тини* от югоизтока на Европейска Тракия са ответни на Ксенофоновите. *С настъпването на нощта тините слезли от планината и нападнали лагера на Ксенофонт...* Но гърците се окопитили и *траките* побегнали, *като метнали щитовете на гърба си... А тините, като забелязали от планината много хоплити, пелтасти и конници, слезли долу и започнали да молят за мир...* (Хеп. *Anab.* 7. 4. 14, 18, 22).

Така тези *тини* се оказват *траки* в Странджа планина и в нейните крайбрежни райони както на Мраморно, така и на Черно море. Неслучайно Страбон ще каже, че *брегът край Аполония и Салмидесос се нарича Тиниада* (Strabo 12. 3. 3). Аполония е дн. гр. Созопол. Салмидесос е дн. гр. Къйъкьой с със старо име Мидия, включващ и крайбрежието до протока Боспор/Босфор.

Аполоний Родоски (295 – 215 г.пр.Хр.) в своята *Аргонавтика* казва, че при разговора на предводителя на аргонавтите Язон с Финей *около Финей се оказват неговите съседи...*, *на които старецът дава пророчество, с божия воля; и чрез своето пророческо изкуство ги освобождава от много от техните болки, за което те му благодарят. С тях идва и Парайбиос, който е мил към Финей, и му казва, че той самият е угадил идването на тези странници в къщата му. Преди много време самият пророк казал, че тази команда от първенци пътува от Елада за града на Еет и че те би трябвало да привържат техните корабни въжета за Тинийската земя/страна (страната/земята на тините), и чрез Зевс те ще се оправят с х аршиите при Финей... Финей казва, че знае как Парайбиос да се спаси от греха, който е извършил, а то е като той построи олтар на Тинийската нимфа/Нимфата на Тиния и да извърши на него свещенодействия...* (Apoll. Rhod. Arg. 2. 448-489).

Неговите съседи несъмнено са *траките*, над които Финей царува (Apoll. Rhod. Arg. 2. 238-239) и спрямо които той е пророкът, надарен с божия воля. Тъй като хероите трябва да привържат въжетата на кораба *Арго* за *Тинийската страна*, е ясно, че домът на Финей е в тази страна, в *Тиния*, и че *траките* на Финей се оказват с етноним *тини*. Това се потвърждава и от местната нимфа, която е *Нимфата на Тиния*.

Така *тините* в Европа са *траките* от Боспора/Босфора до нос Тиниада (дн. н. Инеада), които са жители на наречената от елините *Тракийска делта*, която очевидно носи и тракийското название *Тиния*.

Аполоний продължава: *...първенците все още стоят тук, по принуда, като всеки ден тините правят добро на Финей, пращайки му свръхголеми подаръци* (Apoll. Rhod. Arg. 2. 528-530).

Прави впечатление, че *тините* носят много големи подаръци на своя цар Финей. Това впрочем може да се изтъква като облагане с натурални данъци на поданите *траки* в етносната държава *Тиния*, от царския дворец, които се стичат в него. Тази практика е добре позната за Одриския царски двор от края на VI - началото на V в.пр.Хр. поне до средата на IV в.пр.Хр. (Порожанов 2011, 143-241).

По-нататък Аполоний казва, че аргонавтите не тръгват незабелязани от Атина, *която иска да помага на моряците в морето... Затова дъщерята на Зевс (Атина) се спуска долу и стъпва на безрадостния бряг на Тиния* (Apoll. Rhod. Arg. 2. 547-548).

Брегът на Тиния е наречен *безрадостен* заради злочестата съдба на Финей. Всъщност след изпитанието да минат между *блъскащите се скали* на аргонавтите им предстои да плават вече в Понта (Черно море).

Несъмнено двете *блъскащи се скали* са опоегизирана форма на тракийската политическа реалност в северната понтийската страна на протока Боспор/Босфор, във времето преди и към началото на проникването на елини в Черно море – VIII/VII в.пр.Хр. От едната, европейската страна е царството на *тините Тиния* с цар Финей, а от другата, от азиатската страна е царството на *битините Битиния*. Именно от *тините* и *битините* зависи влизането в Понта.

Аполоний Родоски продължава като разказва, че от своя дворец-светилище, тракийският пророк и цар-жрец Финей наставлява аргонавтите и им казва, че *като минат между скалите, те ще влязат в Понта и веднага да държат земята/страната на битините, която е тяхно дясно, и да плават, като се пазят от опасностите около сладката река Ребас и Черния бряг, те ще стигнат до пристанището на острова Тиниада...* (Apoll. Rhod. Arg. 2. 345-352).

Името на остров *Тиниада* е производно на тракийския етноним *тини*, което несъмнено е отглас от съществувала тракийска етнополитическа формация по южния бряг на Черно море с това име. Очевидно *тините* са били източно съседни на *битините*. На изток от *о. Тиниада* в Анатолия е *страната на мариандините*, които се оказват източни съседи на *битините* и *тините*.

По-нататък, корабът *Арго* влиза в пристанището на пустия/изоставения *остров Тиниада*, където, *изтощени от труд, хероите се изкачват на брега* (Apoll. Rhod. Arg. 2. 672-673).

Островът *Тиниада* е естествено продължение на днешния нос Кефкен и заедно със западно/югозападно намиращият се от него *хорйон* (крепост) с пристанище Калпе маркира средната част на Битинското черноморско крайбрежие на Анатолия и респективно на *Битинското море* (Apoll. Rhod. Arg. 2. 730).

Псевдо-Скимнос (I в.пр.Хр.) казва, че р. Сангариос (дн. Сакария) тече през земите на фригите и на *тините* и се влива в Понта при *остров Тиниада*, има и *нос Тиниада*, а границата между *тините* и *битините* е р. Псилис (Ps.-Skymn. 976-978). Преди това обаче той говори за друг *нос Тиниада*, който се намира на Черноморското крайбрежие на Европейска Тракия (Ps.-Skymn. 720-730).

Страбон (64 г.пр.Хр. – 21 г.сл.Хр.) казва, че *фригите са бриги – тракийски етнос, каквито са и мигдоните, бебриките, медовитините, витините и тините, а така също и мариандините*. Всички тези народности са напуснали напълно Европа... (Strabo 7. 3. 2).

Отново *Страбон* казва, че *битините са били преди това мизи и новото си име са получили от траките битини и тини, които се заселили в страната...; някои хора в Тракия (в Европа) и днес се наричат битини, а за тините – брегът край Аполония и Салмидесос се нарича Тиниада..., и бебриките, които се заселили в Мизия (Мала Азия) преди тях също били траки...* (Strabo 12. 3. 3).

След прегледа на тези пасажи от *Страбон* се оказва, че *битини, тини* и *мариандини* са траки в Анатолия, които се разполагат от Боспора на изток и достигат до Пафлагония.

Плиний (23 – 79 г.) казва, че ... *мизите* (Moesi), *бригите* и *тините* са дошли от Европа, а от тях са получили името си *мизите* (Mysi), *фригите* и *битините*... (Plin. HN 5. 32. 145).

Видно е, че Плиний свързва **битините** с траките **тини** от Европа. Тоест и тук е несъмнено, че те са *траки*.

Ариан (95 – 175 г.) съобщава:

... *Херодот казва, че някои траки преминали в Азия и се нарекли битини...; някога битините заели земята от Боспора до Ребас, а планинската земя отвъд нея до Черно море и река Калет била завладяна от тините. Затова тини и битини са съседи, наречени така по имената на някакви славни братя Тинос и Битинос, осиновени деца на Финей... според други Тинос и Битинос, по името на които страната се нарекла Тиния и Битиния, били синове на Одрюс...* (Агг. *Vithun*, fr. 20).

Така, според Ариан се оказва, че **битините** и **тините** са съседни братски етноси, които се свързват или с тракийския прорицател и цар-жрец Финей – от европейската страна на Боспора, или с името Одрюс като епоним на траките *одрис* в Европа.

Видно е, че в Древността преобладава представата, че *траките тини* са се преселили от Европа в Азия. Производни на етнонима **тини** са названията:

1.) в югоизтока на Европейска Тракия:

- *страна Тиния*, простираща се върху Тракийската делта от протока Боспор/Босфор на северозапад в Странджа планина, с крайбрежия на Черно и Мраморно море;

□ - *нос Тиниада* (дн. н. Инеада) на югозападното европейско крайбрежие на Черно море;

2.) при южния Анатолийски бряг на Черно море:

- *нос Тиниада* (дн. н. Кефкен);

- *остров Тиниада*, който и при нос Тиниада.

През Античността етнополитическите формации на **тините** са тракийски. Те се развиват по Черноморското крайбрежие на **Северна Анатолия** и в югоизточната Черноморска и Мраморноморска част на **Европейска Тракия**.

□

Калин Порожанов

□

Литература:

Ziegler, K. 1936: Thynoi. – In: *Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*. Zweite Reihe, Bd.6. Stuttgart, 717-720.

Порожанов, К. 2011: *Одриското царство, полисите по неговите крайбрежия и Атина, от края на VI в. до 341 г.пр.Хр.* Благоевград (= Studia Thracica 14).

Порожанов, К. 2012: *Тракийската цивилизация в началата на два континента и по крайбрежията на три морета (в десет етюда).* София (= Thracia Antiqua 11).

Порожанов, К. 2017: *Тракийската цивилизация в началата на два континента и по крайбрежията на три морета (в десет етюда)*. Второ преработено и допълнено издание. София (= Thracia Antiqua 12).

Спирidonov, Т. 1993: Тини. – В: *Кратка енциклопедия Тракийска древност*. София, 276.

□